

Διερεύνηση της εκλογικής επιρροής των υπό διαμόρφωση νέων κομμάτων: μεθοδολογικοί πειραματισμοί σε άγνωστο τοπίο

Παναγιώτης Κουστένης
*Επίκουρος Καθηγητής του Τμήματος Πολιτικής Επιστήμης
του Πανεπιστημίου Κρήτης*

Εδώ και έναν χρόνο περίπου, στο επίκεντρο της δημόσιας πολιτικής συζήτησης βρίσκονται οι κινήσεις (ή οι φήμες) για την ίδρυση δύο ή τριών νέων κομμάτων ή σχημάτων, υπό τον Α. Τσίπρα, τη Μ. Καρυστιανού και τον Α. Σαμαρά, που αναμένεται (ή στην τρίτη περίπτωση ακόμα πιθανολογείται) να διεκδικήσουν ρόλο στην κεντρική πολιτική σκηνή. Είναι έτσι λογικό να καλλιεργείται αυξημένο ενδιαφέρον για τη διερεύνηση των πολλαπλών επιπτώσεων που η ενδεχόμενη εμφάνισή τους μπορεί να έχει στο υπάρχον κομματικό και εν γένει πολιτικό σύστημα. Ταυτόχρονα, η πρωτοφανώς μακρόσυρτη αυτή διαδικασία και η σε τόσο εκτεταμένο βαθμό αναμενόμενη αύξηση της «εκλογικής προσφοράς», καθιστά για καιρό ελλείψεις και υπό αίρεση τις υπάρχουσες δημοσκοπικές καταγραφές και σχεδόν αναγκαία τα εγχειρήματα προκαταβολικής εκτίμησης της πιθανής εκλογικής απήχησής τους, με τη χρήση των κατάλληλων εργαλείων. Το κείμενο εξετάζει κατά πόσο τέτοιες προσεγγίσεις θεωρούνται μεθοδολογικά δόκιμες και δεοντολογικά ευσταθείς, σε σύγκριση και με την ανάλογη διεθνή εμπειρία.

Ο δείκτης πιθανότητας ψήφου και η κομματική ταύτιση

Επικρατέστερος δείκτης της αποτίμησης της δυνητικής εκλογικής επιρροής του καθενός από τα υπό διαμόρφωση κόμματα στις έρευνες κοινής γνώμης είναι η μέτρηση της πιθανότητας ψήφου. Συγκεκριμένα, στον ερωτώμενο τίθεται το ερώτημα «πόσο πιθανό είναι στις επόμενες εκλογές να ψηφίσετε ένα νέο κόμμα υπό την ηγεσία...», που συμπληρώνεται κάθε φορά με κάποιο από τα ονόματα που αναφέρθηκαν παραπάνω, ενώ αντίστοιχα οι διαθέσιμες απαντήσεις αντιστοιχούν στην ονομαστική πιθανότητα μιας τέτοιας επιλογής σε φθίνουσα κλίμακα (π.χ. Σίγουρα Ναι, Μάλλον Ναι, Μάλλον Όχι, Σίγουρα Όχι ή, εναλλακτικά, Πολύ Πιθανό, Αρκετά Πιθανό, Μάλλον Απίθανο, Καθόλου Πιθανό)¹. Με αυτόν τον τρόπο, ο δείκτης ελέγχει την πιθανότητα ψήφου προς καθένα από τα υπό διαμόρφωση κόμματα μεμονωμένα, χωρίς να τα παρουσιάζει αντιπαραθετικά μεταξύ τους, και πολύ περισσότερο χωρίς να τα εμφανίζει ως ανταγωνιστικές διαθέσιμες επιλογές προς τα υπάρχοντα κόμματα, στην κλασική ερώτηση της πρόθεσης ψήφου.

---

¹ Αυτή τη μορφή της ερώτησης ή παραλλαγές της χρησιμοποιούν οι περισσότερες ελληνικές δημοσκοπικές εταιρείες (GPO, Interview, Marc, Metron Analysis, MRB, Opinion Poll, Prorata, Real Polls) στις τελευταίες έρευνες, με ελαφρές διαφοροποιήσεις ωστόσο ως προς τη διατύπωση της ερώτησης αλλά και ως προς εκείνη των διαθέσιμων απαντήσεων και χωρίς όλες οι αντίστοιχες μετρήσεις να δημοσιεύονται πάντα. Εναλλακτικά, άλλες εταιρείες (Alco, Pulse) διερευνούν τη γενικότερη αντίδραση-στάση των ψηφοφόρων απέναντι σε ενδεχόμενη εμφάνιση νέων κομμάτων (π.χ. «Τι αισθήματα σας προκαλεί η δημιουργία ενός νέου κόμματος» ή «Πώς θα αντιμετωπίζατε την προοπτική δημιουργίας ενός νέου κόμματος» αντίστοιχα), συνοδεύοντάς την και πάλι από το όνομα του εκάστοτε φερόμενου ως αρχηγού. Προφανώς μια τέτοια προσέγγιση (με διαθέσιμες απαντήσεις «Θετικά», «Ουδέτερα», «Αδιάφορα», «Αρνητικά») έχει πολύ πιο ευρεία ερμηνεία, ακόμα και από τη δυνητική εκλογική επιρροή.

Η εν λόγω προσέγγιση αποτελεί ουσιαστικά εφαρμογή μιας συνοπτικής παραλλαγής του αντίστοιχου δείκτη PtV (Propensity to Vote), ο οποίος ήδη από τη δεκαετία του 1980 έχει αρχίσει να χρησιμοποιείται στην ευρωπαϊκό χώρο, τόσο ως μια παράλληλη μεταβλητή ποιοτικής αξιολόγησης της πρόθεσης ψήφου², όσο και ως εργαλείο διερεύνησης της πιθανής μεταβολής ή μεταστροφής των εκλογικών προτιμήσεων των ψηφοφόρων από ένα κόμμα προς ένα άλλο. Ο δείκτης μετρά και πάλι την πιθανότητα ψήφου προς κάθε κόμμα ξεχωριστά, ο ερωτώμενος, καλείται όμως να δηλώσει την ακριβή τιμή της σε μια 10-βάθμια κλίμακα, από το 0 μέχρι το 10, όπου 0 = εντελώς απίθανο (πιθανότητα 0%) και 10 = βέβαιο (πιθανότητα 100%). Η λειτουργικότητα του δείκτη έγκειται ακριβώς στο γεγονός ότι παρουσιάζει όλες τις διαθέσιμες επιλογές (τα κόμματα) μεμονωμένα στον ερωτώμενο, ώστε εκείνος να μπορεί να απαντήσει για καθένα από αυτά ξεχωριστά και χωρίς αλληλοαποκλεισμούς μεταξύ τους, ανεξάρτητα από τη δήλωσή του στην πρόθεση ψήφου³.

Η ανάπτυξη του συγκεκριμένου δείκτη στον ευρωπαϊκό χώρο προτάθηκε ουσιαστικά ως μετεξέλιξη ή ορθότερα προσαρμογή εκείνου της «κομματικής ταύτισης» (party identification), που είχε προηγουμένως παγιωθεί από τη χρήση του στην ερευνητική Σχολή του Πανεπιστημίου Μίσιγκαν. Η μείωση της κομματικής ταύτισης κατά τη δεκαετία του 1950 ερμήνευσε τις δύο νίκες των Ρεπουμπλικάνων στις Προεδρικές Εκλογές του 1952 και του 1956 (παρά τη γενικότερη πλειοψηφία που διατηρούσε το κόμμα των Δημοκρατικών, ειδικά στις δεύτερες), αποτελώντας έκτοτε αναπόσπαστο στοιχείο ποιοτικής αξιολόγησης της ψήφου στις ΗΠΑ ως ιδεολογικά συνεκτικής επιλογής.⁴ Ποιοτικά, η κομματική ταύτιση ορίζεται ως η σταθερή, μακροχρόνια συναισθηματική σύνδεση του ψηφοφόρου με ένα συγκεκριμένο πολιτικό κόμμα, εισάγοντας με αυτόν τον τρόπο τον ψυχολογικό παράγοντα στη μελέτη της εκλογικής συμπεριφοράς. Ποσοτικά, μετριέται σε έναν διπλό άξονα, σε 7 θέσεις, που τοποθετούνται ανάμεσα στους αντιδιαμετρικούς πόλους των δύο βασικών αντιμαχόμενων κομμάτων⁵. Έτσι, η απομάκρυνση ενός ψηφοφόρου από τον ένα πόλο σημαίνει σχεδόν αυτονόητα -αν και όχι πάντα- την αντίστοιχη προσέγγισή του στον άλλο, όχι μόνο ιδεολογικά, αλλά και ως προς την πρόθεση ψήφου.

Ένας απλός διπολικός δείκτης, όπως εκείνος της «κομματικής ταύτισης», που εφαρμόζεται κατεξοχήν στο δικομματικό σύστημα των ΗΠΑ, δεν θα ήταν δυνατό να χρησιμοποιηθεί κατ' αναλογία στο πλαίσιο των πολυκομματικών συστημάτων της Ευρώπης⁶. Βέβαια, όπως προαναφέρθηκε, τόσο η «κομματική ταύτιση» όσο και ο δείκτης πιθανότητας ψήφου, ως πρωταρχικό θεωρητικό σκοπό έχουν την ποιοτική αξιολόγηση της εκλογικής επιλογής του ψηφοφόρου, όπως αυτή δηλώνεται στην πρόθεση ψήφου. Εντούτοις, ο δεύτερος ειδικά θεωρήθηκε ότι μπορούσε και να προβλέψει καλύτερα το τελικό εκλογικό αποτέλεσμα, καθώς

² Van der Eijk C. & Niemöller, B., Electoral Change in The Netherlands. Empirical Results and Methods of Measurement, CT-press, Άμστερνταμ 1983.

³ Paparo A./De Sio L./Brady D.W., “PTV gap: A new measure of party identification yielding monotonic partisan attitudes and supporting comparative analysis”, Electoral Studies 63/2020, 102092 (<https://doi.org/10.1016/j.electstud.2019.102092>)

⁴ Mayer N./Perrineau P./Boy D./Cautrés B., Εκλογική Συμπεριφορά. Ιστορικές Διαδρομές και Μοντέλα Ανάλυσης, μτφρ.-επιμ. Χρ. Βερναρδάκης, Εκδ. Σαββάλας, Αθήνα 2005, σ. 59-64 και Cambell A./Converse P./Miller W./Stokes D., The American Voter, John Wiley & Sons, Νέα Υόρκη 1960.

⁵ Τσίρμπας Γ., “Πολιτικές και Εκλογική Συμπεριφορά”, στο Τσίρμπας Γ./Ελευθερίου Κ./Κολιαστάσης Π./Καναούτη Σ. (επιμ.), Εισαγωγή στην Πολιτική Επιστήμη, Gutenberg, Αθήνα 2023, σ. 237-277 και Τεπέρογλου Ε., Οι Άλλες «Εθνικές» Εκλογές: Η Ιστορία των Ευρωεκλογών στην Ελλάδα 1981-2004, Εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 2016, σ. 55-61.

⁶ Bartle J. & Bellucci P., Political Parties and Partisanship. Social identity and individual attitudes, Routledge, Νέα Υόρκη - Λονδίνο 2009, σ. 135-152.

ιδίως στην Ευρώπη αποδείχθηκε ότι πολύ συχνά ψηφοφόροι που δήλωναν εγγύτερα σε κάποιο κόμμα από άλλους δεν έφταναν πάντα με την ίδια βεβαιότητα μέχρι την κάλπη έτσι ώστε να μετατρέψουν την ιδεολογική τους εγγύτητα ή την εκλογική πρόθεση σε συντελεσμένη πράξη. Ανάλογα δηλαδή με τη σημασία ή τη χρονική στιγμή κάθε εκλογικής αναμέτρησης, η δηλωμένη πρόθεση ψήφου ενδέχεται να μην προσλάβει αυτούσιο το αντίστοιχο εκλογικό αντίκρισμα, σε συνάρτηση με τις διαφοροποιήσεις στη συμμετοχή εκ μέρους των ψηφοφόρων κάθε κόμματος⁷.

Επιπρόσθετα, ο δείκτης πιθανότητας ψήφου μπορούσε να διερευνήσει καλύτερα και την πιθανή αλλαγή της εκλογικής επιλογής ενός ερωτώμενου, ειδικά για τα πολυκομματικά συστήματα της Ευρώπης. Με την πολλαπλή παράθεση του σχετικού ερωτήματος για όλα τα επιμέρους διαθέσιμα κόμματα, ακόμα και σε ψηφοφόρους που μέχρι εκείνη τη στιγμή δεν δηλώνουν αναποφάσιστοι ή αμφιταλαντευόμενοι, ο δείκτης είναι δυνατό πράγματι να εντοπίσει το ενδεχόμενο μεταβολών της εκλογικής επιλογής, όταν η μείωση στην πιθανότητα ψήφου προς το κόμμα που μέχρι εκείνη τη στιγμή επιλέγουν συνδυάζεται με αντίστοιχη αύξηση της πιθανότητας επιλογής κάποιου άλλου. Είναι βέβαια γεγονός ότι μια τέτοια διαδικασία πολλές φορές θεωρείται πολυσύνθετη για την πλήρη συμπερίληψή της στα ερωτηματολόγια των πολιτικών δημοσκοπήσεων.

Τα υπό διαμόρφωση νέα κόμματα

Από την άλλη πλευρά στο πλαίσιο των πολυκομματικών συστημάτων, ο δείκτης της πιθανότητας ψήφου είναι δυνατό να επεκταθεί και σε υπό διαμόρφωση νέα κόμματα, όπως προκύπτει από σχετικά πρόσφατα διεθνή παραδείγματα, αν και ειδικά αυτή η χρήση είναι αρκετά περιορισμένη και, πάντως, όχι σε τόσο μεγάλη χρονική απόσταση από τη στιγμή της επίσημης ίδρυσής τους. Τέτοιο πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί το κόμμα «Your Party» του πρώην αρχηγού των Εργατικών Τζ. Κόρμπιν στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη δυνητική εκλογική απήχηση του οποίου διερευνούσαν οι πολιτικές δημοσκοπήσεις ήδη από τις αρχές Ιουλίου του 2025 (και πριν από την επίσημη αναγγελία της ίδρυσής του στα τέλη εκείνου του μήνα), όχι μόνο εφαρμόζοντας τον δείκτη της πιθανότητας ψήφου⁸, αλλά ακόμη και τη συμπερίληψή του στην ερώτηση της πρόθεσης ψήφου⁹.

Βέβαια, η δεύτερη αυτή επιλογή κατά κανόνα αποφεύγεται συστηματικά, καθώς ένα κόμμα δεν προσδιορίζεται μόνο από το πρόσωπο του ηγέτη του, αλλά από μια σειρά δομικά και αναπόσπαστα στοιχεία που αφορούν το σύνολο του πολιτικού του προσωπικού, πολλές φορές την οργανωτική δομή του, αλλά προφανώς και τις πολιτικές, ιδεολογικές και προγραμματικές θέσεις του¹⁰. Χωρίς ακόμα όλα αυτά τα χαρακτηριστικά να είναι ξεκαθαρισμένα, η φυσιογνωμία και, συνακόλουθα, η επιρροή ενός κόμματος δεν μπορούν να αξιολογηθούν πλήρως και κυρίως σε αντιπαραβολή και σύγκριση με τα ήδη υπάρχοντα κομματικά σχήματα, όπως θεωρητικά θα απαιτούσε η συμπερίληψή του στις ερωτήσεις πρόθεσης ψήφου.

⁷ Petrocik J., “*Measuring Party Support: Leaners Are Not Independents*”, Electoral Studies 28/2009, σ.562-572.

⁸ Ενδεικτικά βλ. «*Are Britons willing to vote for ‘Your Party’, ahead of its launch conference?*», YouGov, 27.11.2025, στο <https://yougov.com/en-gb/articles/53577-are-britons-willing-to-vote-for-your-party-ahead-of-its-launch-conference> (πρόσβαση 25.4.2026)

⁹ Ενδεικτικά βλ. Surman T., “*Hypothetical VI polling*”, Find Out Now, 16.7.2025, στο [FON MultiCommsLTD 14781 DataTables.xlsx](https://www.findoutnow.com/foi/foi-14781-data-tables.xlsx) (πρόσβαση 25.4.2026)

¹⁰ Ελευθερίου Κ., “*Τα Πολιτικά Κόμματα*”, στο Τσίρμπας Γ./Ελευθερίου Κ./Κολιαστάσης Π./Καναούτη Σ., Εισαγωγή στην Πολιτική Επιστήμη, ό. π., σ. 189-213.

Από την άλλη πλευρά, η εκτίμηση της δυνητικής εκλογικής επιρροής (μέσω της πιθανότητας ψήφου) εγείρει αρκετά ερωτηματικά, όχι τόσο δεοντολογικού χαρακτήρα (παρότι, όπως τα περισσότερα δημοσκοπικά ευρήματα, μπορεί να βρεθεί στο επίκεντρο της κριτικής για διαμόρφωση πολιτικού κλίματος), αλλά κυρίως μεθοδολογικού. Μπορεί, δηλαδή, να αμφισβητηθεί η αξιοπιστία των παραγόμενων ευρημάτων, δεδομένου ότι η φύση της απάντησης στην εν λόγω ερώτηση είναι κατά κανόνα «χαλαρή» και ανέξοδη, καθώς δεν προϋποθέτει την αποκλειστικότητα της επιλογής, την οποία αντιστρόφως συνεπάγεται η τοποθέτηση στην πρόθεση ψήφου¹¹. Για αυτό και η αξιολόγηση της δυνητικής εκλογικής επιρροής είναι ασφαλέστερο να βασίζεται κυρίως στην απόλυτη βεβαιότητα των ψηφοφόρων ("σίγουρα θα το ψηφίσω"), που σε γενικές γραμμές φαίνεται να προσεγγίζει καλύτερα την εκλογική πραγματικότητα¹². Βέβαια και η πρόθεση ψήφου με τη σειρά της δεν παύει να επηρεάζεται είτε από ένα ευνοϊκό κλίμα που συχνά συνοδεύει την αρχική είσοδο ενός νέου κόμματος στην πολιτική σκηνή, είτε από εξωγενείς παράγοντες οι οποίοι επιδρούν στο υπάρχον κομματικό σύστημα, όπως μείζονα πολιτικά γεγονότα ή ακόμα και εσωκομματικές εξελίξεις (π.χ. εκλογή νέας ηγεσίας), που κατά κανόνα οδηγούν σε απότομες συγκυριακές αυξομειώσεις της εκλογικής επιρροής.

Μεθοδολογικοί περιορισμοί, δυνατότητες και επιλογές

Σχετικά με τη χρήση της πρόθεσης ψήφου, ωστόσο, οι προαναφερθέντες μεθοδολογικοί περιορισμοί εν πολλοίς υποχωρούν σε περιπτώσεις που η ψήφος διαθέτει καταρχήν προσωπικό και δευτερευόντως κομματικό χαρακτήρα, όπως συμβαίνει σε προεδρικές εκλογές σε προεδρικά ή ημι-προεδρικά συστήματα, όπου η εκτελεστική εξουσία δεν είναι άμεσα και κατ' ανάγκη συνδεδεμένη με το κομματικό σύστημα. Σε τέτοιες περιπτώσεις, είναι αρκετά σύνηθες όχι μόνο να αποτιμάται δημοσκοπικά η δυναμική των διάφορων υποψηφιοτήτων, αλλά και να συμπεριλαμβάνονται στην ίδια την πρόθεση ψήφου, κάποιες φορές ακόμα και σε υποθετικά σενάρια, χωρίς προηγουμένως να έχουν κατατεθεί επίσημα.

Ως χαρακτηριστικό παράδειγμα αναφέρεται η εμφάνιση του Εμ. Μακρόν στην κεντρική πολιτική σκηνή της Γαλλίας το 2016. Ήδη από τις αρχές εκείνης της χρονιάς εμφανιζόταν σε κάποια υποθετικά σενάρια της πρόθεσης ψήφου ως πιθανός υποψήφιος του Σοσιαλιστικού Κόμματος για τις Προεδρικές Εκλογές¹³, αλλά και ως ανεξάρτητος από τον Απρίλιο και μετά, κατόπιν της ίδρυσης του κόμματος «En Marche»,¹⁴ πολύ πριν τη ρητή δήλωση της υποψηφιότητάς του στις 16

¹¹ Ως πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα αναφέρεται η δυνητική ψήφος προς το ΠΑΣΟΚ, όπως εκτιμάται από τα διευρυμένα «Όρια Εκλογικής Επιρροής» του (άθροισμα των απαντήσεων «πολύ ή αρκετά πιθανό να το ψηφίσω») στις μετρήσεις της Metron Analysis που καταγράφεται τα τελευταία χρόνια σε επίπεδα σταθερά ανώτερα του 40%, δηλαδή υπερπολλαπλάσια της πρόθεσης ψήφου αλλά και των πραγματικών εκλογικών καταγραφών του. Βλ. π.χ. Το Βήμα, «Δημοσκόπηση Metron Analysis: Πώς βλέπουν οι πολίτες την αναταραχή σε ΝΔ, ΣΥΡΙΖΑ, ΠΑΣΟΚ», 4.7.2024, στο <https://www.tovima.gr/2024/07/04/politics/dimoskopisi-metron-analysis-pos-vlepoun-oi-polites-tin-anataraxi-se-ndsyrizapasok/> (πρόσβαση 30.4.2026).

¹² Κάτι ανάλογο επαληθεύεται μέχρι τώρα και από άλλα αντίστοιχα εγχειρήματα πρόβλεψης μιας μελλοντικής εκλογικής συμπεριφοράς, όπως π.χ. τη συμμετοχή σε "ανοιχτή" εκλογή ηγεσίας ενός κόμματος.

¹³ Ενδεικτικά βλ. Odoxa, "Configurations souhaitées par les Français et intentions de vote pour la Présidentielle de 2017. Hypothèses testées : Hollande, Sarkozy, Juppé et Macron", 17.1.2016, στο <https://www.odoxa.fr/wp-content/uploads/2016/01/odoxapourleparisien-aujourdhuienfrance-lesfranaisetlaprsiden-160116210046.pdf> (πρόσβαση 30.4.2026) και Ifop-Iducial, "Les Français et la candidature d'Emmanuel Macron à l'élection présidentielle de 2017", Mars 2016, στο https://www.ifop.com/wp-content/uploads/2018/03/3327-1-study_file.pdf (πρόσβαση 30.4.2026).

¹⁴ Ενδεικτικά βλ. Ipsos, "Enquête électorale française 2017 - Vol. 8", 13.11.2016, στο [Impact Word\(s\)](https://www.ipsos.com/fr/fr/impact-word-s) (πρόσβαση 25.4.2026)

Νοεμβρίου 2016. Ανάλογα υποθετικά σενάρια για πιθανές υποψηφιότητες στις επόμενες προεδρικές εκλογές δοκιμάζονται ακόμα και σήμερα στη Γαλλία, αλλά και στις ΗΠΑ.

Σε αυτό το πλαίσιο μιας προσωποπαγούς εκλογικής επιλογής, τέτοιες δημοσκοπικές προσεγγίσεις θεωρούνται γενικώς μεθοδολογικά αποδεκτές και όχι δεοντολογικά απορριπτές, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις αποδεικνύονται και σχετικά αξιόπιστες ως μια πρώτη σφυγμομέτρηση των αρχικών τάσεων στην έναρξη της «εκλογικής κούρσας». Σε αυτό το σημείο, ωστόσο, εντοπίζεται και η ιδιαιτερότητα του ελληνικού κομματικού συστήματος στην παρούσα συγκυρία και εν αναμονή της διαμόρφωσης των (δύο ή τριών) νέων σχημάτων.

Προσωποπαγή κόμματα

Γενικότερα, η ίδια η εμφάνιση ενός νέου κόμματος είθισται (ή πρέπει) να εκφράζει κοινωνικές δυναμικές και ιδεολογικές διαφοροποιήσεις, συχνά με κάποιο ιστορικό υπόβαθρο ως σημείο αναφοράς (διαιρετικές τομές)¹⁵. Στην παρούσα φάση, εντούτοις, τα υπό διαμόρφωση νέα κόμματα προσδιορίζονται πρωτίστως από την προσωπική εμβέλεια των φερόμενων ως ηγετών τους και χωρίς κατ' ανάγκη μείζονες ιδεολογικές διαφορές από τα υπάρχοντα. Εμφανίζονται δηλαδή ως κόμματα αυστηρά προσωποπαγή και «αρχηγικά», είτε επιχειρούν να αναζητήσουν μια δεύτερη ιστορική ευκαιρία με σκοπό τη συγκρότηση ενός εναλλακτικού πόλου για την εξουσία (Αλ. Τσίπρας), είτε φιλοδοξούν να εκφράσουν τη γενικευμένη δυσαρέσκεια με διεκδικητικό λόγο και ρόλο απέναντι στο υπάρχον πολιτικό σύστημα, έστω και με θολό ιδεολογικό στίγμα (Μ. Καρυστιανού), είτε στοχεύουν στη διευθέτηση ενδοπαραταξιακών λογαριασμών (Α. Σαμαράς).

Η προσωπική αυτή εμβέλεια των ηγετών είναι που σε πρώτη (ή πρώιμη) φάση φαίνεται να τους εξασφαλίζει την απαιτούμενη ορατότητα για την είσοδο στο πολιτικό σύστημα, χωρίς βέβαια να εγγυάται και την περαιτέρω επιτυχία τους, με βάση τους προαναφερθέντες στόχους. Σε κάθε περίπτωση, το ερώτημα της εδραίωσής τους στο πολιτικό σκηνικό και του βαθμού αναδιάταξης του υπάρχοντος κομματικού συστήματος, αλλά και του ευρύτερου πολιτικού, μόνο στην πράξη θα μπορέσει να απαντηθεί.

---

¹⁵ Lipset S. & Rokkan St., Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives, New York: The Free Press, Νέα Υόρκη - Λονδίνο 1967, σ. 1-67.